

**Громадська організація
«Львівська педагогічна спільнота»**

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ

**УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«Ключові питання наукових
досліджень у сфері педагогіки
та психології у ХХІ ст.»**

25–26 січня 2019 р.

ЧАСТИНА I

**Львів
2019**

УДК [37.01+159.9]:001.8«20»(063)
К52

К52 **Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI ст.:** Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25–26 січня 2019 року). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. – Ч. 1. – 116 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки та психології». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та представників громадських організацій.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК [37.01+159.9]:001.8«20»(063)

© Автори статей, 2019
© Львівська педагогічна спільнота, 2019

Брудзь В. Г. ШКОЛЬНА АГРЕССИЯ КАК ФАКТОР, ТРАВМИРУЮЩИЙ ЛИЧНОСТЬ УЧЕНИКА	34
Вікторенко С. О. РОЛЬ ШВИДКОЧИТАННЯ У НАВЧАЛЬНІЙ ПРАЦІ.....	37
Герасименко А. С. ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ РОЛІ ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ФІЛОСОФСЬКО–ПЕДАГОГІЧНИХ ПОШУКАХ Г. ЧЕЛПАНОВА.....	41
Дирда А. М. АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ДБАЙЛИВЕ СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	43
Катрушова Л. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	46
Кім Х. В. ПЕРЕБІГ ПЕРЕЖИВАННЯ ЕКЗЕМЕНАЦІЙНОГО СТРЕСУ СТУДЕНТАМИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	49
Луцько К. В., Махлун В. О., Ступак Д. Д. АКТИВІЗАЦІЯ ПОЛІМОДАЛЬНОГО СПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ЇХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ.....	51
Міщенко М. С. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПІДЛІТКА ДО НОВИХ УМОВ НАВЧАННЯ	54
Пашенко І. М. МУЗИКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	56
Проскурка Н. М. АВТОПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	58
Сурсаєва І. С., Юсковець Л. П. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА.....	61
Тихомська А. М. ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ДИСТАНТНІЙ СІМ'Ї	63
НАПРЯМ 3. ПЕДАГОГІЧНА ТА КОРЕКЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ	
Бегас Л. Д. ПРОБЛЕМИ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ОСВІТІ.....	67

2. Данілова О. А. Екзаменаційний стрес як фактор впливу на емоційний стан студента: Курсова робота / О.А. Данілова. – Житомир, 2012. – 30 с.
3. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: Підручник / Л. Б. Наугольник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 324 с.
4. Соколов Е. А. Стратегія преодолення стресса в екстремальних ситуаціях: Монографія / Е. А. Соколов. – Новосибірськ, 2006. – 368 с.

Луцько К. В.
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник*

Махлун В. О.
студент

Ступак Д. Д.
студент

Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

АКТИВІЗАЦІЯ ПОЛІМОДАЛЬНОГО СПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ЇХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Сенсорні процеси складають початковий етап і основу пізнання, є висхідною ланкою розумового і мовленнєвого розвитку дітей з особливими потребами. На рівні сенсорного розвитку готується перехід від чуттєвого до раціонального пізнання, від сприймання до мислення, формується основа подальшої інтелектуальної та практичної діяльності. Поєднання зорових, слухових та тактильно – рухових аналізаторів активізують пізнавальну сферу дитини, засвоєння та збагачення її лексичного запасу, мовлення в цілому. Сенсорний та інтелектуальний розвиток дитини при оволодінні мовленням сприяє її особистісному становленню, уможливорює гармонізацію стосунків у соціальному середовищі.

Гармонізація мовленнєвого і психічного розвитку дитини із затримкою мовленнєвого розвитку, активізація її пізнавальної діяльності у сучасних умовах розвитку спеціальної педагогіки, на нашу думку, може бути забезпечена використанням інтегративних педагогічних технологій. Мається на увазі використання сильних компенсаторно – корекційних засобів, характерних для роботи з дітьми різних нозологій, які можна застосувати у логопедії.

Відомо, що пізнавальна діяльність людини ніколи не протікає з опорою лише на одну модальність – зір, слух чи дотик. Будь яке сприймання предмета або уявлення про нього є результатом полімодальної діяльності. Тобто у своєму пізнанні людина (дитина) користується спільною роботою цілої системи зон кори головного мозку».

Зорове сприймання. Найбільшу кількість інформації про навколишній світ мозок людини отримує через зір. Зір визначальний у формуванні уявлень дитини про

предмети та явища, їх ознаки, просторове взаємовідношення. За швидкістю та обсягом сприймання око перевершує всі органи чуття людини. Суттєва особливість зорового сприйняття полягає в тому, що воно завжди пов'язано з іншими видами чутливості.

Зір має складні та різноманітні зв'язки з іншими функціями і відіграє важливу роль у розвитку й життєдіяльності дитини. За допомогою зору дитина оглядає навколишні предмети, спостерігає за процесами та явищами дійсності. Зір визначальний у формуванні уявлень про реальні предмети та явища, зміни у природі, суттєві ознаки різноманітних об'єктів (колір, розмір, форма тощо), орієнтацію у просторі і часі.

Ступінь співвідношення слова й образу характеризує якісну сторону словникового запасу. Процес засвоєння значення слів починається зі співставлення звучання слова з чуттєво сприйнятими властивостями об'єкта, а розуміння їх узагальненого значення ґрунтується на узагальненні чуттєвих даних. Тільки так у майбутньому дитина зможе вивчити узагальнені значення слів незалежно від конкретних ситуацій.

Слухове сприймання. Слухання у корекційній педагогіці доцільно розглядати як цілісне системне утворення, яке включає сприймання, розпізнавання, ідентифікацію звуків (відомі звуки, звукокомплекси чи нові), місце їх у слові, доступність слуховому сприйманню тощо. У процесі нашого дослідження встановлено, що при сенсорних і тяжких мовленнєвих порушеннях спостерігається уповільнена динаміка розпізнавання звуків, мовлення. Наприклад, на розпізнавання голосної фонем дитина з порушенням слуху може витратити 25 і більше сек., якщо її слух ще не підлягав тренуванню або це тренування не було достатньо методично обґрунтованим (тоді як чуюча дитина чи доросла людина витрачає 7-11 м/сек.) Важливим у інтерпретації цього феномену є розуміння того, що звук, який початково звучав одну мить, протягом цих 25 сек. не звучить. У пам'яті дитини залишаються лише його сліди. Ці сліди і уможливають подовження в часі аналізу звука дитиною, а отже і формування у її пам'яті його акустичного образу.

Спостереження за процесом утримання звукового сигналу у слуховій пам'яті і його «обробки» аж до відтворення дитиною з порушеннями слухової функції свідчить про значні зусилля, які вона докладає при його розпізнаванні: зосереджений, спрямований в одну точку, погляд, закриті очі, напруженість м'язів обличчя, непорушність, застиглість пози. Ці спостереження підтверджують наявність складної інтелектуальної праці, яку виконує особа з порушенням слухової функції.

Цей приклад свідчить про те, що при формуванні акустичних образів фонем, іншого мовленнєвого матеріалу (слів, словосполучень, фраз) у слуховій системі конкретної дитини необхідно передбачити індивідуальний час, конче потрібний їй на розпізнавання сигналів, на запам'ятання їх акустичних образів. Якщо тривалість часу, необхідна конкретній дитині на аналіз звукового образу фонем, слова буде меншою, то можливе, так зване, «маскування» одних звуків іншими, що ускладнює розпізнавання фонем, їх поєднань у словах, спричиняє труднощі розвитку або корекції фонетико-фонематичного слуху, призводить до зниження продуктивності навчального процесу, невиправданих фізичних та інтелектуальних зусиль. Подальше скорочення часу обробки мовленнєвого сигналу можна забезпечити завдяки виробленню, насамперед, чітких акустико-артикуляційних образів фонем у

свідомості дитини, а також складоритмічних характеристик слів, словосполучень, речень.

Здебільшого себе по іншому поводять діти з порушеннями мовлення (з загальним недорозвитком мовлення): вони відволікаються, не докладають зусиль, щоб розпізнати звуковий сигнал, зрозуміти його значення. Діти, які дослухаються (12% від тих, які були обстежені,) відтворюють звуковий сигнал (звук, слово, словосполучення, коротке речення) через 10-15 сек. Вимірювання часу-відгуку на сигнал охоплювало період від подачі сигналу і реакції на нього досліджуваного. Точність відтворення до уваги не приймалась. Реакцією вважались такі прояви:

- правильне відтворення;
- помилкове відтворення;
- порухи губних і навкологубних м'язів (в залежності від характеру і глибини мовленнєвого порушення).

Значні труднощі, пов'язані зі сприйманням звуків, виявлені і у дітей із порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Вони проявлялись у визначенні джерела звучання, негативних реакціях на звуки чи повне їх ігнорування (Г. Заплатинська).

Корекційні заходи для дітей з сенсорними та мовленнєвими порушеннями пов'язані з акустичними характеристиками звуків, доступністю їх слуховому сприйманню конкретної дитини. Для дітей різних нозологій спільним є розпізнавання немовленнєвих звуків, їх диференціація, приналежність тому чи іншому джерелу тощо. Для дітей з порушеннями слухової функції доцільно розпочинати роботу з низькочастотними мовленнєвими звуками, формуючи образ окремого голосного звука, порівняння його із наступним, розпізнавання у складі, слові. Цей же підхід доцільний і у роботі з дітьми з важкими мовленнєвими порушеннями (з загальним недорозвитком мовлення).

Тактильне сприймання. У процесі тактильного сприймання задіяний руховий акт, який є пусковим механізмом пізнавальної активності як природного феномену поведінки дитини в умовах практичної діяльності. У нашому дослідженні, до якого були залучені студенти М. Абраменко, О. Бабеша, Л. Гунбін, К. Турло, активізацію пізнавальної діяльності дитини ми пов'язали з використанням тактильних відчуттів, які здатні розширити предметний світ дитини, подарувати їй нові враження від предметів, загострити відчуття та збагатити чуттєву (сенсорну) палітру емоцій при сприйманні предметів, стимулювати розвиток сприймання, сенсорної і мовленнєвої пам'яті, мислення. Дії пізнавального характеру сприяють породженню необхідності в оволодінні дитиною новими словами, збагаченню її лексики, переведенню слів із пасивного запасу в активний.

Порівняння зорового та тактильно – зоро – рухового сприймання предмета дітьми з нормотиповим розвитком та дітьми із загальним недорозвитком мовлення свідчать про більшу ефективність залучення комплексу аналізаторів (зорового, рухового, тактильного) до сприймання та аналізу об'єктів.

Встановлено, що слухові, зорові, тактильні (тактильно – зоро – рухові) відчуття у поєднанні, здатні донести дитині з сенсорними та важкими порушеннями мовлення значно об'ємніший образ об'єднаного сенсорного стимулу, який при відповідному інтелектуально забезпеченому поданні педагогом, з одного боку, та інтелектуально спроможністю дитини до його «обробки», з другого, обумовлює значне пришвидшення процесу оволодіння нею мовленням. Тому всі рівні сприймання і

обробки мовленнєвого сигналу (дорецепторний, рецепторний та центральний-корковий) в компенсаторно-корекційній площині розглядаються не лише як фізіологічні процеси, а й інтелектуальні.

Список літератури:

1. Луцько К. В. Сенсорний розвиток дитини з особливими потребами: ресурси і перспективи / К. В. Луцько. – 2018.
2. Поджара А. Є. Активізація мовленнєворухового аналізатора, як фактор формування і удосконалення усного мовлення у дітей з порушеннями мовленнєвої функції / А. Є. Поджара. – 2016.
3. Луцько К. В. Дослідження показників реакцій мозку на слуховий, тактильний, руховий стимули при сприйманні мовлення та предметів засобами енцефалографії / К. В. Луцько. – 2017.
4. Турло К.М., Бабеша О.М., Гунбін Є.І., Абраменко М.А. Удосконалення корекційних технологій навчання дітей з особливими освітніми потребами на основі дослідження функціональних станів мозку. – 2017.
5. Луцько К.В. Розвиток акустичної складової мовлення та її проекція на попередження та подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / К.В. Луцько // Актуальні питання корекційної освіти: зб. наук. праць / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2016. – Вип. 7 у 2 т. – Том 1. – С. 185–196. – (Серія «Педагогічні науки»).
6. Поджара А. Є. Особливості сприймання і розуміння мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення. – 2018.

Міщенко М. С.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

м. Умань, Черкаська область, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПІДЛІТКА ДО НОВИХ УМОВ НАВЧАННЯ

Реформування системи освіти, яке нині відбувається в Україні, висунуло на порядок денний питання подальшої наукової розробки теоретичних і прикладних аспектів проблеми адаптації шкільної та студентської молоді до нових умов навчання. Адже, у зв'язку з появою навчальних закладів нового типу (гімназій, ліцеїв, коледжів), зміна місця навчання, особливо для підлітків, нині є типовим явищем.

Підлітковий період є складним, наповненим багатьма колізіями та труднощами, що виникають у житті молоді особистості сьогодення – підлітка.

До того ж, сам по собі підлітковий період життя характеризується вченими як період, що несе в собі потенційно високий ризик спалаху нервово-психічних і невротичних розладів, різних патологічних психічних і самотичних реакцій,